

NORDBULLETTIN & MILJØ

Norsk CO₂-eksport øker

side 3

Gen-potet på friland

side 4

Miljø-bevegelsen satser på taigaen

side 5

Prøve-sprengninger gir millioner kreft

side 7

Mer ulønnsom CO₂ fra Svalbard?

siste side

Avfallsyndere kan spores opp

Bilverksteder er blant de verste og Forsvaret blant de beste til å levere spesialavfallet sitt til forsvarlig behandling. En database hos NORSAS registrerer alle selskaper som leverer spesialavfall i Norge. Bedrifter som dumper spesialavfall kan lett kontrolleres.

OLE P. PEDERSEN

Norsk Spesialavfallselskap (NORSAS) opprettet i 1990 databasen Norbas. Den registrerer hvilke bedrifter som leverer spesialavfall, og hvor mye de leverer. SFT og miljøvernnavdelingene kan finne fram til bedrifter som ikke leverer spesialavfallet sitt. Nå skal basen utvides.

Basen bruker bedriftsregisteret til Statistisk Sentralbyrå. Det skal få tastetrykk til før Statens Forurensningstilsyn (SFT) eller fylkesmannens miljøvernnavdeling kan få oversikt over hvilke bedrifter som ikke leverer spesialavfall.

– Vi er i ferd med å avslutte et prosjekt hvor vi har sett nærmere på noen bransjer, sier økonomisjef i NORSAS, Per-Kristian Petersen. – Vi undersøker hvem som ikke har levert avfall, og SFT kan be om forklaring fra de bedriftene som ikke sender spesialavfall til oss.

Norge produserer rundt 200.000 tonn spesialavfall hvert år. Av dette skal rundt 110.000 tonn leveres. Nesten 50.000 tonn kommer aldri fram til avfallsmottaket. Mes-teparten havner i kloakken.

Petersen trekker fram bil-

verksteder som en særlig dårlig stelt bransje. – Der er det mye rart. Også innen sjøtransport er det grunn til å stille spørsmålsteget. På plussiden har vi forsvarret, som samler inn svært mye av sitt spesialavfall.

I databasen er det opplysninger om alle norske bedrifter, når de har levert avfall, hvor mye som er levert, og hva slags avfall det dreier seg om.

– Nå ønsker vi å legge størrelsen på bedriftene inn i basen, med antall ansatte. Da kan vi se hvor mye hver enkelt bedrift leverer, i forhold til størrelsen.

– Kan bedriftene bli flinkere til å levere avfallet sitt, når de vet det er enklere å bli oppdaget?

– Basen er ikke særlig godt kjent ennå. Men det som kan skje, er at en del bedrifter leverer litt av avfallet sitt, for å «havne på rett side i systemet», tror Petersen.

Asker sjekker

Årboken fra NORSAS viser hvor mye avfall som blir levert, fordelt på bransjer, fylker, kommuner. Årboken viser ikke tall for enkeltbedrifter.

NORSAS har et samarbeid

med Asker kommune, som får oversikt over hvilke bedrifter i kommunen som leverer spesialavfall.

– Prosjektet «Spesialavfall i spillvann» har som mål å få tak i det spesialavfallet som ikke blir levert inn. Vi tar ut de næringene vi mener bør levere avfall, og sjekker med Norbas hvem som har levert. Da kan vi finne de som IKKE leverer, sier miljøvernkonsulent i Asker, Laila Nordbø.

Datatilsynet har ingen innvendinger på en slik framgangsmåte. – Jeg ser ingen store personvernaspekter ved denne type sak, sier Håkon Knutsen ved Datatilsynet.

Stor nytte for SFT

– Databasen har stor nytte for SFT, men først og fremst på nasjonalt nivå. Vi kan bruke den for å få oversikt over strømmen av spesialavfall, og disse opplysningene vil vi bruke i arbeidet våre, sier informasjonssjef Sverre Sivertsen i SFT.

– Når det gjelder enkeltbedrifter, er det nok fylkesmannens miljøvernnavdeling som har størst nytte av opplysningene i basen. Dataregisteret vil ha stor nytte for lokal forvaltning, mener Sivertsen.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka Telefon: (02) 71 55 20
0505 Oslo 5 Telefax: (02) 71 56 40
Bankgiro: 1720.05.00717 Annonser: NMR (02) 11 61 90
Postgiro: 5 09 46 02 Produksjon:
Ansv. red.: Gunnar Bolstad GPG Sats & Trykk as, Oslo

Til Rio i parentes

Etter fem uker og 24 millioner dokumentsider endte den fjerde og siste forhandlingsrunden før Rio-konferansen uten enighet. Sluttsultatet er stadig åpent, men optimistiske tips gir nok best odds.

Mot slutten av den fjerde sesjonen skulle forhandlingene gå inn i den fasen som er FN-forhandlernes favorittlek: Såkalt «bracket removing». Men selv om delegatene satt sammen til den orle morgen på tampen av sesjonen, lyktes det ikke å fjerne parentesene. Dermed sendes de fleste dokumentene til Rio fulle av parenteser rundt tekst som forhandlingsdelegasjonene ikke har klart å bli enige om. Og hva som skal skje med dokumentene i Rio, er det svært få som har noen klar oppfatning om.

Sikkert er det i hvert fall at det ikke blir slik mange hadde håpet; at Rio-konferansen skulle bli et parademøte for miljøvennlige statsledere som skulle komme til Rio for å trekke fyllepennen opp av brystlommen, signere et forpliktende dokument og dra på helikopterutflukt til Amazonas der de skulle la seg avbilde smilende med en gråpe på skulderen før de vendte hjem til glade og taknemlige velgerskarer.

«Earth Charter», dokumentet som har vært en av bærebjelkene under hele prosessen og som skulle fått samme status som FNs menneskerettighetserklæring, er skrinlagt og erstattet med en utvannet versjon som kalles «Rio-erklæringen». En av de få tingene som delegatene ble enige om var at dokumentet simpelthen ikke er verdig til å tituleres som noe «Earth Charter».

Biodiversitet og klimapolitikk har UNCED-forhandlingene styrt mest mulig unna. Disse problemene er håndtert i egne forhandlinger om konvensjoner som forhåpentlig skal signeres i Rio. Men kommer ikke partene til enighet i den ekstraordinære klimaforhandlingsrunden i begynnelsen av mai, vil Rio-konferansen bli ytterligere komplisert.

Mange av parentesene som gjenstår i «Agenda 21» kan antagelig fjernes uten nevneverdig kamelslukning. Amerikanerne har brukt tiden til å vanne ut de omstridte tekstpartiene, slik at motstanden mot innholdet i mange henseende virker helt meningsløs. Derfor kan noen av konfliktene «løses» i Rio. Men spørsmålet er om det egentlig er noen vits i å bruke tid på å komme fram til et dokument der det ikke lenger står noe som helst.

Rio-møtet redder ikke verden. Men vi kan håpe på at denne gigantkonferansen gir støtet til en kontinuerlig prosess i en positiv retning. Verdens statsledere bør flys hjem på spikermatte, ikke på første klasse.

Gunnar Bolstad

Miljø-kontor i Murmansk

Naturvernforbundets Kola-prosjekt har fått eget kontor i Murmansk og ansatt Galina Horeva som leder. Prosjektets mål er å øke det folkelige miljøengasjementet på Kola.

RAGNHILD SVED

Kontoret i Murmansk, som kalles Center of Environmental Organizations on the Kola Peninsula, har som oppgave å koordinere innsatsen til de 20-30 miljøorganisasjonene på Kola. Galina Horeva, som har ledet kontoret fra 1. mars, er utdannet lærer og har tidligere undervist på en miljøskole i Murmansk.

– Vi jobber nå med å bygge nettverk rundt Horeva og kontoret. Hun skal bistå miljøorganisasjonene med informasjon, og kontoret skal dessuten fungere som møterom for alle organisasjonene som ønsker det, forteller Thorbjørn Bjørkli, leder av Kola-prosjektet.

Han understreker at Murmansk-kontoret ikke skal være

noe underbruk av Naturvernforbundet, men at målet er å hjelpe de russiske organisasjonene til å komme videre i arbeidet.

– Vi håper at det etterhvert skal utvikle seg en slagkraftig miljøbevegelse på Kola, noe som kan få avgjørende betydning for utviklingen der, sier Bjørkli.

Kola-prosjektet har fått 300.000 kroner i støtte fra Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet. Totalt er budsjetttrammen på 644.000 kroner.

Foruten kontoret i Murmansk, brukes pengene til å utarbeide en lærebok i hvordan man bygger opp og driver en miljøorganisasjon. Det skal dessuten opprettes studiesirkler i de fire byene Nikel, Murmansk, Zapoljarny og Apatity.

For lave målinger

Finske målinger viste opptil hundre ganger høyere radioaktivitet i luft, enn de russiske målingene etter atomuhellet i St. Petersburg.

ANDERS GJESVIK

Både finske og norske myndigheter har nå skrevet sine rapporter etter utslippet fra atomreaktoren i St. Petersburg. Rapportene viser at konsentrasjonen av radioaktivitet i luft fra jod og cesium er målt opp til 100 ganger høyere av finnene enn av russerne. Finnene målte også en rekke isotoper, av samme type som etter Tsjernobyl-ulykken, som russerne ikke oppga i sine målinger. Forsker Per Strand ved SIS sier at utslippene av disse isotopene tyder på at filtrene ved atomkraftverket har fungert dårlig. Han reagerer på den store forskjellen mellom målingene i

Finland og Russland.

– Vi vil be russerne om en forklaring på forskjellen. Det er viktig å finne årsaken. Ved et alvorlig uhell senere vil en slik forskjell være avgjørende, sier Strand.

– Vi kan ikke se bort i fra at luftmasser med rester fra utslippet i St. Petersburg kan komme inn over norsk område, men mengdene vil ikke være helsefarlige.

 GPG Sats & Trykk as

Schweigaards gt. 34
Postboks 3750 Gamlebyen
0135 Oslo 1
Tlf. 02/17 34 24
Fax 02/17 25 19

Rekordstor norsk CO₂-eksport

Norge eksporterte 318 millioner tonn karbondioksid (CO₂) i 1991. Det nasjonale utslippet var på 35 millioner tonn. Samlet utgjør dette drøye 1,6 prosent av de globale utslippene av denne klimagassen.

GUNNAR BOLSTAD

Foreløpige tall fra Statistisk Sentralbyrå viser at Norge i 1991 eksporterte 82,25 millioner tonn råolje og over 25 milliarder kubikkmeter gass. Med en utregningsfaktor på henholdsvis 3,15 og 2,34 kilo, blir CO₂-mengdene som Norge befordrer atskillig større enn det som regnes offisielt i dagens gnskaper.

De siste tallene fra FNs klimapanel (IPCC) viser at det globalt blir sluppet ut 22 milliarder tonn CO₂ årlig, hvilket vil si at de utslippene som har sin opprinnelse i Norge utgjør omlag 1,6 prosent.

– Nytt lys

– Hver gang det har kommet

ubehagelige krav til norsk klimapolitikk, har myndighetenes refreng vært at de norske utslippene bare utgjør 0,2 prosent av den globale totalen. Tallene for utslipp som har sin opprinnelse i Norge setter norsk klimapolitikk i et helt annet lys, sier Sveinung Oftedal i Naturvernforbundets sekretariat og peker på at Norge har mindre enn en promille av verdens befolkning.

– Norges viktigste bidrag til det globale miljøet er å senke utvinningstakten i Nordsjøen. Det vil få positive konsekvenser både for de nasjonale utslippene isolert sett, for Norges anseelse internasjonalt, og ikke minst for de globale klimagassutslippene. Et mindre tilbud av energivarer vil føre til bedre energioptimering, og ikke

automatisk til at den ene energivaren overtar etter den andre, sier Oftedal.

Avhengighet

Det er på tide at noen påpeker sammenhengen mellom forbrukere og de som forsyner markedet, sier Kalle Hesstvedt i Greenpeace.

– Vi er med på å skape avhengighet av dette produktet. Norge rettferdiggjør sine utslipp fra sokkelen ved å si at vi skal forsyne Europa med ren energi. Skal dette bli et reelt argument må det komme en vridning i utvinningstakten fra olje til gass. SSBs foreløpige tall viser en motsatt tendens, sier Hesstvedt.

Tunnel erstatter kyststamvei?

Stad skipstunnel vil revolusjonere skipstrafikken langs Vestlandet og gjøre det helt unødvendig å investere 17 milliarder kroner i en kyststamvei på land. Iipstunnellen er beregnet til å koste omlag 150 millioner kroner.

GUNNAR BOLSTAD

Fylkeskommunene på Vestlandet, med Sogn og Fjordane i spissen, presser hardt på for å få realisert den to kilometer lange skipstunnelen gjennom Stadlandet. Saken sorterer foreløpig under Kystdirektoratet og følger også Fiskeridepartementet, men det er ennå lenge til den eventuelt blir realitetsbehandlet. Innen den tid vil den temmelig sikkert bli overflyttet til Samferdselsdepartementet.

Mindre bompenger

Dersom Stad-tunnellen blir bygget vil det skape ytterligere

problemer for dem som arbeider for en sammenhengende kyststamvei på land. Kostnadene for en slik forbindelse er skyhøye, trolig nærmere 17 milliarder kroner. En billig sjøtransportløsning vil tappe penger fra planlagte bomprosjekter og svekke trafikkgrunnlaget på landeveien.

– Kyststamveien vil ikke bli bygget på de første 50 årene likevel, sier førstekonsulent Idar Mo i Sogn og Fjordane fylkeskommune. Han er primus motor for Stad-tunnellen og bedyrer at han ikke har dårlig samvittighet overfor stamveitilhengerne.

En skipstunnel under Stad vil bety en revolusjon for skips-

trafikken langs Vestlandskysten, mener Mo. Tre-fire hurtiggående båter som kan gå opptil 50 knop (90 kilometer i timen) vil kunne gi tre avganger hver dag hver vei mellom Stavanger og Molde. Reiser man fra Stavanger klokken halv åtte om morgenen, kan man rekke et møte i Bergen klokken ti og en tidlig middag i Molde klokken 15.15.

Hver båt kan ta 350 passasjerer og i tillegg ta seg av posttrafikk og stykkogds langs kysten. Mo mener at passasjerbillettene mellom Stavanger og Molde kan komme ned i 700 kroner, og at dette vil bli lønnsomt for hurtigbåtselskapene.

Takk for støtten!

NORSK JERN HOLDING AS
– fra statlige millionsubsidier til lønnsom drift!

OCEANOR

Oceanographic Company of Norway AS
PIA-SENTERET
N-7005 TRONDHEIM, NORWAY

PLM MOSS
GLASS DIVISION

Sparebanken
BIEN

Torgetgata 9 – 0180 Oslo 1
Telefon (02) 42 47 90

Miljøkommuner!
SPYDEBERG

JOTUN POLYMER

Emballasje på naturens side.
Keyes Norway a.s.
3500 Hordal
Tlf. (067) 23 422. Fax: (067) 22 458.

Fred.Olsen & Co.

Takk for støtten!

NORGES BONDELAG
OSLO

LPO arkitektkontor as 02 20 40 18
fredensborgveien 11 0177 Oslo 1

NATURPOST
P.B. 56 GREFSEN, 0409 OSLO 4
TELEFON 02-18 40 01

Mitsubishi Motors Co

MMC Norge AS et selskap i Motor Gruppen
Postboks 43 Ristløkka - 0516 Oslo
Kontor: Østre Akre vei 62
Telefon: (02) 65 14 20
Fax: (02) 64 98 99

ODDA SMELTEVERK A/S

WILH. WILHELMSSEN

SL Stor-Oslo Lokaltrafikk
Får deg trygt fram

Wittusen & Jensen a.s.
DIN KONTORPARTNER

Vil tillate utsetting av genmodifisert potet

Bioteknologinemda tilrår at Norsk Hydro får tillatelse til å sette ut poteter med endrede arveanlegg. Miljøverndepartementet skal i løpet av denne måneden gi endelig svar på søknaden.

RAGNHILD SVED

Det er Norsk Hydro i samarbeid med forskningsinstituttet Unigen som står bak søknaden, og potetene skal eventuelt settes ut på Kvithamar forskningstasjon i Stjørdal. Potetplantene har fått tilført et såkalt markørgen for antibiotikaresistens og et som koder for et enzym. Forsøket må regnes som grunnforskning, men målet er å utvikle en potetplante som er motstandsdyktig mot virus. Dersom det gjennomføres, blir dette første gang en plante med endrede arveanlegg settes ut på friland i Norge.

En tilsvarende utsettingssøknad er sendt to ganger tidligere, men Miljøverndepartementet har da anbefalt at forsøket ikke gjennomføres, så lenge vi ikke har lover som regulerer utsetting av genmodifiserte planter. Dette lovverket er ennå ikke vedtatt. Planen er at lovforslaget skal behandles i Stortinget i vår og at loven kan tre i kraft fra 1993.

Ingen innvendinger

Bioteknologinemda, som er myndighetenes rådgiver i slike saker, har ingen innvendinger mot at forsøket gjennomføres i

år. Den helse- og miljømessige risikoen regnes som liten, og nemda ser heller ingen etiske betenkeligheter ved forsøket.

Sosialdepartementet og Landbruksdepartementet vil også tillate forsøket. Direktoratet for naturforvaltning gir et betinget ja, mens Statens forurensningstilsyn (SFT) mener at saken først bør behandles når genteknologiloven med forskrifter foreligger.

– Det er positivt at Hydro og Unigen er interessert i å utvikle en plante som er sykdomsresistent, noe som kan redusere sprøytemiddelbruken. Det man ser internasjonalt er at det først og fremst utvikles planter som er resistente mot sprøytemidler, sier konsulent Inger Næss i Miljøverndepartementet.

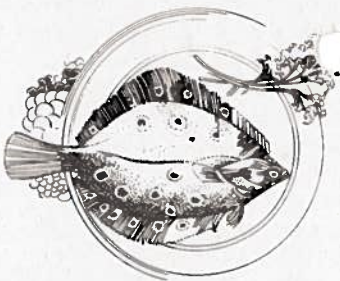
Hun vil foreløpig ikke si om MD vil tilrå eller frarå forsøket, men varsler at uttalelsen kommer i løpet av april.

Intet nytt

– Det er gjort 90 forskjellige forsøk med utsetting av poteter rundt om i verden, og det er ikke grunn til å vente at dette forsøket gir ny kunnskap. Hensikten er å få erfaring med utsetting av planter med endrede arveanlegg, sier Karen Johan-

ne Baalsrud, Naturvernforbundets representant i Bioteknologinemda.

Hun har sluttet seg til nemdas råd, men understreker nemda uttalelse om at saken ikke bør danne presedens for hvordan liknende saker skal behandles i framtida.

Nemda anbefaler videre at man ved framtidige feltforsøk unngår å bruke antibiotikaresistens som markørgen. Det såkalte markørgenet brukes kun for å kontrollere om innsettingen har vært vellykket. Frankrike har forbudt all kommersiell utsetting av genmodifiserte organismer med antibiotikaresistens i frykt for at denne egenskapen skal spre seg i miljøet. Italia er i ferd med å vedta et liknende forbud. I EF er holdningen at bruk av antibiotikaresisten ikke vil bli godkjent, når det er forbudt i Frankrike og Italia.

Mange inhabile i nemda

Ruth Kleppe Aakvaag, Bioteknologinemdas sekretær, ble erklært inhabil og fratrådte under nemdas behandling av søknaden om utsetting av den genmodifiserte poteten. Det er Norsk Hydro som står bak søknaden, og Kleppe Aakvaag er gift med Torvild Aakvaag, tidligere konsernsjef og nå viseformann i Hydros styre.

Ett av medlemmene i nemda, Sigurd Gulbrandsen, ble erklært inhabil. Han er seksjonsjef i Hydro.

Også i Sosialdepartementet,

som er blant de instansene som har uttalt seg om forsøket, har habiliteten skapt hodebry. Sosialminister Tove Veierød er nemlig også Hydro-ansatt. Pro-

blemet ble løst ved at en ekspedisjonssjef undertegnet uttalen.

Nettverk vil redde taigaen

Naturvernorganisasjoner i seks land organiserer seg for å redde den russiske barskogen – taigaen. «Taiga Rescue Network» blir stiftet i løpet av året.

OLE P. PEDERSEN

Taigaen er en del av de enorme skogområdene på den nordlige halvkule. Skogbeltet strekker seg fra Canada til Russland. Den russiske taigaen er det største området. Nå er både skog og arts mangfold truet, på grunn av hensynsløs skogsdrift.

Forberedelsene til Taiga Rescue Network kom i gang i Oslo denne uken. Representanter fra miljøorganisasjoner i Norge, Sverige, Finland, Russland, Canada og Storbritannia møttes til et forberedende møte. I oktober blir nettverket en realitet, på en konferanse i Jøkkmøkk.

Naturvernforbundet i Norge og Naturskyddsforeningen i

Sverige har tatt initiativet til redningsaksjonen. I dag blir skogområdet utnyttet av russiske skogeiere og vestlige skogselskaper. Enorme områder ryddes for tømmer, som selges for spottpreis til vesten.

Store farer

– I Norge har vi bitre erfaringer fra skogbruket de siste 50 årene. Vi vil arbeide for at russerne lærer av våre erfaringer, og får et mer naturvennlig skogbruk, sier Thor Midteng i Naturvernforbundet.

– Vi vil ikke ha vern av hele taigaen. Målet er å få et fornuftig skogbruk. Vi ser store farer ved dagens bruk i Russland. Skogen hogges raskt, uten at noen tenker på konsekvensene.

– Selv om Russland har mange fornuftige og dyktige forskere er det nok slik at de ikke får særlig gjennomslag for sine meninger, sier Midteng.

Brasil

Hoggingen av taigaen har store likhetstrekk med rasingen av regnskogen i Brasil. En rekke dyre- og plantearter står i fare for å bli utryddet, og et av jordens store økosystemer kommer ut av balanse.

Disse problemene sprer seg til barskogen i Norden. I Sverige er 200 arter i ferd med å utryddes. I Norge har ikke registrering vært like nøyaktig, men Naturvernforbundet regner med at situasjonen er like alvorlig som i Sverige.

Sponsing av byplankontor

Buskerud vegkontor betaler en saksbehandlerstilling ved Drammen byplankontor, for å få sine veiplaner raskt vurdert. Kommunalminister Kjell Borgen vil vurdere å få avklart i Justisdepartementets lovavdeling om ordningen er akseptabel.

ANDERS GJESVIK

Forrige nummer av N&M Bulletin omtalte et tilfelle i Buskerud, der vegkontoret betaler en saksbehandlerstilling ved Drammen byplankontor. Til gjengjeld blir saksbehandleren øremerket for å arbeide med vegkontorets planer for E 76. Vegkontorets folk deltok i ansettelsesprosessen. Flere har reagert på at vegmyndighetene kjøper seg fri fra den kommunale køen. Professor i offentlig rett, Henning Jakhelln, har uttalt at ordningen klart strider mot plan- og bygningslovens intensjon.

– Skuffende

Stortingsrepresentant Inge Myrvoll tok på bakgrunn av artikkelen i N&M Bulletin opp saken i Stortingets spørretime, og spurte kommunalminister Kjell Borgen om det er akseptabelt at offentlige organer eller parter kjøper saksbehandlerkapasitet i kommuner.

Borgen svarte at saken reiser viktige prinsipielle spørsmål som han vil vurdere å få nærmere klarlagt, og eventuelt forelagt Justisdepartementets lovavdeling. Lovavdelingen har tidligere slått fast tilskudd fra private parter til kommunal saksbehandling er uforenlig med prinsipper om likebehandling i den offentlige saksbehandling. Borgen mener at sli-

ke ordninger er egnet til å svekke tilliten til offentlig saksbehandling.

Borgen mener imidlertid at saken stiller seg annerledes hvis det er et annet offentlig organ som kjøper seg kapasitet. Han omtaler avtalen mellom byplankontor og vegkontor i Buskerud som «offentlige organer som samarbeider i en stor og spesiell utbyggingsak». Leder i Aksjon Nærmiljø og Trafikk er skuffet og overrasket over Borgens svar.

– Vegkontoret er i denne sammenheng en partsinteresse på linje med enhver privatperson. Interessen er å bygge veier, ikke å ivareta totale samfunnshensyn, sier Berg.

Takk for støtten!

Kjemisk Forbund
Kjemisk Forbund i Norge
"Hver kjemisk arbeidsgiver har et ansvar."

 Norske Skog

NIDAR BERGENE
alltid no' godt

AS DENOFA OG LILLEBORG
FABRIKER

FRIGOSCANDIA

AGA

Hovedkontor Norge:
FRIGOSCANDIA AS
Drammensveien 302-304
Postboks 63
N-1324 Lyngaker
Telefon: 02 53 30 80
Telefax: 02 12 14 49

DENTOR AS

LÅGAVEIEN 10
POSTBOKS 226, 3251 LARVIK
Telefon (034) 85 115 - 85 207
Telefax (034) 85 870
Bankgiro: 6276.05.14719

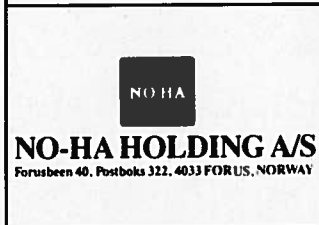
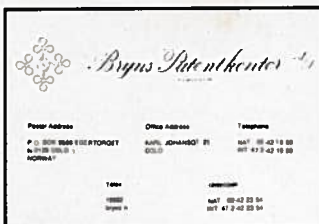
— DUO —

INTERNATIONAL INSURANCE BROKERS

 NOR-SEKK AS

– miljøvern i pose og sekk

Takk for støtten!

Dewa Norge A/S produserer miljøvennlige desinfeksjons- og blekemidler uten tilsetning av klor eller andre giftige. Våre kunder er bl.a. næringsmiddelindustrien, helse- og skolesektoren, landbruket og vaskeribransjen. Dewa Norge A/S holder til i Forsand kommune i Rogaland hvor Dewa-produktene produseres med enerett for Norden.

DEWA NORGE A/S TAR MILJØET PÅ ALVOR

Vi produserer miljøvennlige desinfeksjons- og blekemidler uten bruk av klor eller tilsatt andre giftprodukter.

DEWA
NORGE A/S
Nordisk Eneprodusent

Postboks 34
4110 Forsand
Tlf.: 04-64 32 99
Fax.: 04-64 32 88

Urbefolkningsområder som testfelt

Nasjonene som driver atomprøvesprengninger hevder at disse er ufarlige. Men i nesten samtlige tilfeller er testfeltene lagt til områdene til urbefolkninger og minoritetsfolk, på trygg avstand fra de sentrale myndigheter.

ANDERS GJESVIK

Frankrike foretrekker å bruke koloniene sine til atomprøvesprengningene. Først brukte de Algerie, men nå har Polynesia overtatt. De sovjetiske testene har hovedsakelig foregått i Kazakhstan, kazakhenes hjemland og på trygg avstand fra Russland. Det andre testfeltet,

Novaja Semlja, tilhører opprinnelig Nenetz-folket. De ble flyttet til fastlandet. Kina tester i Lop Nor, et område bebodd av minoritetsfolket Uighur.

USA har brukt Marshalløyene som testfelt. Nå brukes et område i Nevada, som opprinnelig tilhører indianerstammen Shoshone. Den dominerende vestavinden gjør at radioaktivt

avfall fra dette feltet vil spres over nesten hele USA, men området ble valgt fordi det ligger nær atomvåpenfabrikkene i Los Alamos.

Storbritannia prøvesprengte i Stillehavet før de begynte å samarbeide med USA om å bruke området i Nevada. Britene brukte Christmas Island og urbefolkningen, aboriginenes, områder i Australia.

NOTISER

Atmosfæren er i langt verre forfatning enn for to år siden på grunn av støv og røyk, ifølge en astronauten Kathy Sullivan ombord på den amerikanske romferja Atlantis. Sullivan

rapporterte at hun kunne se en klar forverring siden hun sist var på romferje-tokt i april 1990.

På denne turen har jeg virkelig blitt slått av hvor disig den nedre delen av atmosfæren ser ut til å være, sa Sullivan på radioen, 298 kilometer over bakken, ifølge Reuters.

Hun sa at mannskapet på

romferja kunne se omfattende brenning i mange områder hvor bøndene rydder land og at store mengder støv steg opp fra det nordlige Afrika. Vulkansk støv bidrar også til problemet.

Hovedformålet med dette toktet er atmosfæreforskning, spesielt med tanke på hvordan atmosfæren påvirkes av menneskeskapte forhold.

Vi har
Norges mest
ettertraktede
lønnskonto.
400.000 nordmenn
har valgt
Postsparebanken.

Postsparebanken

Banken du vet hvor du har

Millioner kreftdøde av prøvesprengninger

Det er utført 518 atomprøvesprengninger i atmosfæren, under vann eller på bakken. Ved århundreskiftet vil strålingen fra disse sprengningene ha ført til 430.000 kreftdødsfall, i følge en beregning fra foreningen Leger mot atomkrig.

ANDERS GJESVIK

Den internasjonale foreningen Leger mot atomvåpen, IPPNW, fikk Nobelprisen i 1985. Nå har IPPNW utgitt rapporten «Radioactive heaven and earth», om helse- og miljøeffekter av prøvesprengningene.

Totalt er det utført 1924 prøvesprengninger over og under jordoverflaten, med en samlet sprengkraft på 40.000 ganger Hiroshima-bomben. De 518 testene som ble utført over jordoverflaten, såkalte atmosfæriske sprengninger, har ført til store helse- og miljøskader for lokalbefolkningen i testområdene. Men de har også spredd radioaktivitet over hele jorden, som vil være i tusener av år. Plutonium, cesium og strontium fra testene forgifter både mat og drikkevann, sier PPNW i rapporten.

Tusen år

IPPNW har på grunnlag av kreftisikoanslag fra U.S. National Research Council og stråledoseberegninger fra FN, laget prognose over kreftdødsfall som følge av testene. Prognosen anslår at 430.000 personer vil dø av kreft på grunn av testene, noen av disse dødsfallene har allerede inntruffet.

Den største kreftfaren fra nedfall rammer mellom 40. og 50. breddegrad nord, det vil si Nord-Amerika, Sentral-Asia og Europa med unntak av Nord-Europa. Russernes satsning på Novaja Semlja som testfelt, kan ved lekkasjer og uhell øke kreftfaren i Norge.

Men det største antallet kreftdødsfall vil komme mellom 20. og 30. breddegrad, som følge av den store befolkningstettheten i disse områdene. Området dekker deler av Kina, India, Nord-Afrika og Mexico.

Radioaktiviteten fra de atmosfæriske sprengningene vil eksistere i tusener av år, isotopen C14 har en halveringstid på 5730 år. IPPNW anslår at testene vil ha medført 2,4 millioner kreftdødsfall når verdens befolkning har nådd 10 milliarder personer.

Myndighetene skjuler

Katherine Yih, som er forskningskoordinator for IPPNW, sier at myndighetene i USA gjør så godt de kan for å dekke over helse- og miljøskader fra prøvesprengningene.

Viljen til å undersøke skader fra testene er minimal, og det som er funnet blir ikke publisert. I USA, som andre land, finnes det ingen politisk kontroll av prøvesprengningene,

ettersom de skjules bak begrepet rikets sikkerhet, sier Yih.

I november 1989 avslørte en Nevada-avis at undersøkelser fra 1977 viste at grunnvannet inneholdt tre ganger maksimaldosen for radioaktivitet, og at disse opplysningene var aktivt skjult av Regjeringen. Amerikanske myndigheter har laget propagandafilmer for å vise hvor ufarlig testene er.

Fransk drap

I de andre nasjonene som driver atomprøvesprengninger, er myndighetenes motstand mot oppmerksomhet like sterk. I 1985 sprengte franske agenter et Greenpeacekip i luften, fordi skipets besetning overvåket og protesterte mot franske prøvesprengninger i Stillehavet. En person ble drept.

Yih advarer mot ensidig fokusering på helse- og miljøargumenter i kampen mot prøvesprengninger.

Det er viktig å se at den eneste hensikten med prøvesprengningene er å utvikle mer effektive atomvåpen for å forberede seg på en eventuell atomkrig. Følgene av en slik krig vil overskygge alle helse- og miljøskader som er mulige å tenke seg i dag, sier Yih.

Dårlig grunnfjell

En finsk undersøkelse viser at grunnfjellet på Novaja Semlja består av skifer, og at prøvesprengningene kan føre til sprekker som slipper ut radioaktivt materiale.

En finsk ekspertgruppe har lagt fram en rapport (Blomberg 1991) som viser at de geologiske forholdene på Novaja Semlja er så dårlige at sprengningene kan åpne sprekker som slipper radioaktivitet opp til atmosfæren. Den finske rapporten ble lagt fram på en konferanse i Canada i fjor vinter

om atomprøvesprengninger i arktiske strøk. Forsker Per Strand ved Statens institutt for strålehygiene deltok på konferansen.

Finnene er ledende på dette området, og rapporten er meget troverdig. Det er vanskelig å si hva følgende av slike sprekke-dannelser vil bli. Rus-

serne innrømmer at det allerede skjer små utslipp av radioaktive edelgasser og jod til luft ved de underjordiske sprengningene, sier Strand.

I 1987 førte en prøvesprengning på Novaja Semlja til utslipp som var målbare både i luft og melk i Norge. Men doseene lå klart under tiltaksgrensen.

Takk for støtten!

Akershus fylkeskommune
Miljøvernnavd.
Akershusgt. 41, 0158 OSLO
Tlf.: (02) 36 56 00

**STATENS
VEGVESEN**
Sør-Trøndelag
7004 Trondheim

DRIFTSMIDDEL
TIL LANDBRUK
OG HAVBRUK
Spør oss eller ein av våre forhandlarar

Felleskjøpet Rogaland Agder
Sindvold, 21, 4001 Stavanger. Tlf. 04/86 70 00

**NORD-TRØNDELAG
FYLKESKOMMUNE**
FYLKETS HUS, 7700 STEINKJER
TLF. (077) 41 000

THORN EMI UTELEIE A/S

Gjenvinning/restrulering
ALUSCAN A/S: Box 115, N-8462 Raudsand, Norway
Telephone: + 47 (0) 72 33 106
Telefax: + 47 (0) 72 33 415
Sales/marketing: Box 105, N-5450 Sunde, Norway
Telephone: + 47 (0) 54 73 000
Telefax: + 47 (0) 54 71 200

a/s UNIVEST
DET MODERNE ENGROSSENTER

TINFOS JERNVERK A/S
P.O. Box 103, N-1324 Lysaker, Norway
Tel.: 02 122090 - Telefax: 02 123011
Telex: 21511 TINFOS N

Omstridt kontor

For to år siden ble EFs miljøvernministre enige om at det hastet med å få opprettet et eget kontor for å overvåke miljøet. Men man har ennå ikke klart å bli enige om hvor det skal ligge.

KNUT ARE TVEDT

Da miljøvernministrene møttes i slutten av mars, ble saken utsett enda en gang.

– Saken om plasseringen av miljøvernkontoret er rett og slett en skandale, sier den danske miljøvernministeren Per Stig Møller til Politiken. Danmark har hele tiden ivret for å få miljøkontoret. Men på grunn av enstemmighetsprinsippet har man ikke klart å bli enige. Frankrike avviser ethvert forslag om plassering av EF-organer før de andre landene garanterer at Europaparlamentet for alltid vil ligge i Strasbourg.

EFs miljøministre er tydeligvis utsatt for handlingslammelse i denne saken. Den danske miljøvernministeren sier det slik:

– Nå står vi foran UNCED-konferansen i Rio, der hensikten er å avkreve blant annet ulandene bindende tilsagn på en rekke områder. Hvordan skal vi kunne klare det, når vi ikke selv kan plassere et lite kontor en gang?

Saken om plasseringen av miljøkontoret har samtidig blokkert for en rekke andre viktige saker. EFs miljøkommissjonær Carlo Ripa di Meana ønsker konkrete vedtak om utfasing av KFK, en samlet handlingsplan for miljø og en forpliktende CO₂-avtale før Rio-konferansen. Ellers kan EF likeså godt holde seg hjemme.

Utredning kulldrift på Svalbard

Et engelsk konsulentfirma er engasjert til å utrede spørsmålet om åpning av det såkalte Sentralfeltet for kulldrift. Firmaet skal også vurdere mulighetene for fortsatt drift i eksisterende gruver. Rapporten skal være klar til høsten.

RAGNHILD SVED

Et utvalg med medlemmer fra Næringsdepartementet, Justisdepartementet, Finansdepartementet og Miljøverndepartementet er nedsatt for å vurdere alle sider ved en åpning av Sentralfeltet. Utvalget skal også vurdere mulighetene for fortsatt drift i Svea og i Gruve 7 i Longyearbyen. Det antydes nå at kullereservene i disse gruve-ene kan være store nok til drift i minst 20 år, og i såfall vil utbygging av Sentralfeltet være unødvendig. Utvalget har bedt det engelske konsulentfirmaet utrede disse spørsmålene, og rapporten deres skal være klar 1. oktober. Innen utgangen av året skal så utvalget ha sin innstilling klar.

En milliard

Et utbygging av Sentralfelt vil koste oppimot én milliard kroner i investeringer og årlige overføringer på omlag 50 millioner kroner. Store Norske Spitsbergen Kulkompani (SNSK) mener utbyggingen vil kreve 80 kilometer ny vei og en like lang kraftlinje.

Prosjektet er omstridt – kostnadene er høye, kulldrift på Svalbard er et underskuddsforretak og kull kan knapt sies å være framtidens energibærer. I tillegg vil prosjektet innebære de hittil største inngrep som er gjort i Svalbard-naturen. Samtidig er det et mål å opprettholde bosetningen på Svalbard, og alternativer til kulldriften er ikke tilstrekkelig utredet.

Norsk Polarinstittutt har gjort en vurdering av miljøkonse-

kvensene, men understreker at denne utredningen er foreløpig og ikke tilstrekkelig som grunnlag for en politisk avgjørelse.

– Naturvernforordningene for Svalbard forutsetter at SNSK sender melding til Sysselmannen med en utredning av miljøkonsekvensene ett år før virksomheten starter. Denne utredningen må tilfredstille visse krav, og vi vil sørge for at miljøkonsekvensene blir tilstrekkelig utredet, sier Tore Iseng, Miljøverndepartementets representant i Sentralfeltutvalget.

Han sier spørsmålet om bygging av vei og kraftlinje i tilfelle åpning av Sentralfeltet må utredes nøye, og at Miljøverndepartementet i utgangspunktet er skeptisk til disse planene.

Mindre avskoging i Amazonas

Avskogingstakten i brasiliansk Amazonas gikk ned i 1991, viser bilder tatt av den amerikanske satellitten Landsat 5. Vel 11.000 kvadratkilometer, et område fem ganger så stort som Vestfold, ble avskoget i fjor. Det er 20 prosent mindre enn året før.

RAGNHILD SVED

Avskogingstakten har falt hvert år siden 1987, som var det verste året i så måte. Da ble omlag 40.000 km² skog raset.

– Det er viktig å være klar over at satellittbildene bare viser helt avskogede områder, men ikke områder som er delvis ødelagt av hogst. De forteller derfor ikke hele sannheten om situasjonen for regnskogen, sier Lars Løvold, daglig leder i Regnskogsfondet.

Utviklingen er likevel gledelig så langt, og det vil være gunstig for Brasil å kunne legge fram disse tallene foran Rio-konferansen. Men Løvold mener at problemene ikke er løst.

– En viktig grunn til den reduserte avskogingstakten er den økonomiske krisen i Brasil. Det finnes rett og slett ikke penger til å sette i gang store prosjekter. Så snart økonomien begynner å komme på fote igjen, vil avskogingstakten gå opp, frykter han.

Men den reduserte avskogingen kan også delvis tilskrives

politiske beslutninger, mener Løvold.

– Myndighetene har fjernet de mest groteske subsidiene til prosjekter som medfører avskoging, og lovgivningen er blitt noe strengere. I enkelte tilfeller er det ilagt ganske store bøter for ulovlig rydding av skog. Men kontrollsystemet er dårlig utbygd, og fortsatt kan man unngå straff selv for stortilte miljøødeleggelser, sier han.